

ՕՐԱԿԻՐ ԶՄԵԼՅԱՆԻԱՅ

ԳՈՂԱՔԱԿԱՆ ԲՈՆԱՍԻՐՈՎԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՑՑԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԱՅՈՒԹՈՒԹԱ ՀԱԲԱԹ 14 ՄԱՅԻՍԻ 1866

クトト 779

• 40.10.40.60.7 სიმბოლი

ՀԱՅԿԱՆԻ 14 ՊՈՅՏՈ

Եւրոպայէն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թղինուրական պատրաստութիւնները մնձ դործունէ ութեամբ կը շարունակուին Բրուսիոյ, Աւատրիոյ Խտալոյ մէջ. Մինչեւ ցայսօր եղած բանախոսութիւնները՝ ու խաղաղասէր մնձ տէրութեանց քարե կամական մրջամտութիւնները չկրցան յաջող վահճան մի ունենալ վասն հաշոռութեան. Հետեւարասպատերակի հրատարակութիւնը ամեն օր և տմեն ժամկը սպասուի. և գուցէ 'ի ժամուս որ կը գրեմք թշնամութեան զորքերը սկսած են: Այսու ամենայնիւ, որովհետեւ մնձ է զօրութիւնն Աստուծոյ կրնայ հրաշքով մի, արգիլել զպատերազմը:

Առայժմ Աւտորիան և Խտալիսն զինուորական մեծ պատրաստութիւններով իրարու առջե կը ըստ նուին : Առաջինը կըսէ , թէ Խտալիոյ կառավարութեան պատերազմական պատրաստութիւնները տեսնելով պարտաւորեցաւ ինքն ալ բազմաթիւ զօրագնդեր կեդրոնացնել Վենետիկի մէջ՝ ի պաշտպանութիւն իւր երկրին . Խտալիոյ աէրութիւնն և կըպնդէ , թէ Աւտորիոյ մեծամեծ պատրաստութիւնները տեսնելով , ինքն ալ հարկագրեցաւ իւր զօրաբանակը պատերազմական վիճակի մէջ դնել՝ պաշտպանութիւն իւր երկրին : Խտալիոյ այս պատճառանքը թէպէտե բոլորովին անհիմն համարուած է կենցաղակտ անձանց տունե , բայց և այնպէս Գաղղիոյ տէրութեան պաշտօնեայ մօսիւ Որուչէ՝ աղքային երեսփոխանաց խորհրդանոցին հաղըրդեց Խտալիոյ կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը հրով կըխոստանայ չյարձակիլ Աւտորիոյ գէմ ; եթէ նախ յիշեալ տէրութեան կողմանէ յարձակում մշշլայ իւր վերայ :

Իսկ Յորուսիոյ ու Աւանդիոյ մէջ ըլլալու պատերազմին վրայօք, Գարիզի Բէջի օրագիրը հետեալ խոհական խորհրդածութիւնները կընէ.

"Տանիմարքայի երկու յաղթող տէրութիւնները

պատրիաստ են յաղթելցին վրէժը տալ, այսինքն ի-
րենց պատիժը կրել վասն անիրաւութեանց զոր լ-
րին անոր : Այս օրինակ է ահա տխուր վերադարձը
աշխարհիս բանե բռն :

“Գիերմանիոյ մէջ այժման պատահած գէպքերը
նրչափ կարդարացնեն Գաղղլիոյ Հեռատես և խոհեմ
քաղաքականութիւնը : Քանզի Տանիմարքայի գէմե-
ղած վէճին մէջ շգագարեցաւ չափառութեան և
խոհեմութեան խրատներ տալու թէ՛ Բրուսիոյ և թէ՛
Աւտրիոյ կառավարութեանց : Գաղղլիան միշտ յոր-
դորեց զանոնք ’ի բարեկամական համայնութիւն
և խաղաղութեան համար ունեցած իւր մեծ սէրը
յայտնեց , աշխատելով որ Եւրոպիոյ որ և է կողմը
պատերազմ չըլլայ . որպէսզի առեարական և զան-
ձային դործքերը չշփոթուին և ընդհանուր բարօրու-
թեանը փնտո չըլլայ : Գաղղլիան ոչ իւր խօսքովը և
ոչ իւր դործքովը ամեննեին այնպիսի խրատ կամքա-
ջալերութիւն մի չտուու ոչ վէննայի դահլչին և
ոչ Պէրլինի դահլչին , որ իւր պատասխանատուու-
թիւնը , ակար կերպիւ անգամ ; կարելի ըլլայ խնդ-
բել ըլլալու պատերազմին մէջ”:

Այսու ամենային Անդղիոյ օրսադիրները կըխոր-
հին : թէ Գերմանիոյ պատերազմը կընայ ետ մալ-
եթէ Գաղղիան ուղեւ : Խայմը օրադիրը կըսէ թէ
խաղաղութիւնը բարձի թելի մը կապուած է և այս
թելը Կաբուլէոն Խրորդին ձեւ կըգտնուի : Տէլի
թէլէկրաֆ օրադիրը՝ Երկար յօւթածով մի նմանա-
պէս : կըյայտնէ թէ միայն Պաղպայէն կախեալէ-
գերմանահան ննդիրն յուժումը :

“Աչ ոք զիսէ Ճշդիւ, կըսէ զերմանական լրադիր
մի. թէ ուր կերթանք, ի նչ կուզենք և ի նչ պիտի
ըլլայ զերմանական գաշնակցութիւնը : Եթէ օտար
տէրութեան մը կողմանէ սպառնալիք մը ըլլար հայ-
րենեաց, ուրիշ տեսակ զգացմոնք մի պիտի տիրէր
զերմանացւոց սիրտը : Վակայն այսպիսի բան մի
չկայ . բայց և այնպէս գաղտնի անհանդարտութիւն
մի կընեղէ շատերուն միտքը, որպանք կըսեն, թէ մեր
սրտի կոկիծները, մը թափելու արեան կոչակները
զմուկ կործանելով՝ դրացի ապղի մը օդակից և փա-

ոսախրութեանը պիտի ծառայեն : Եւ շատ հաւանական է թէ այս պատերազմին մեջ մեր ամենէն գեղեցիկ և ամենէն բարեբեր դաւառներէն մէկը պիտի կորսնցընեմք : Եւ այս պիտի ըլլայ օգուտը , զոր պիտի քաղեմք մեր համազգային արիւնաչեղուին :

Կամականի առաջարկը կազմաքը համառոտ ա-
ռենախօսութիւն մի ըրաւ . որուն մէջ ըստ թէ
1815ին եղած դաշնագրութիւնները ատելի և զգ-
ուուելի են իրեն , ինչպէս նաև Պաղպահցի աղջին
խթու մեծակղյն մասին : Այս խօսքով Կորին կայ-
սերական Վեհափութիւնը ուղեց յայտնել զմեծ
սկզբունքը արտաքին քաղաքականութեան որուն պի-
տի հետեւի իւր կառավարութիւնը : Այս աղդասի-
րական յայտարարութիւնը մեծ սիրով և ջերմուան-
քութեամբ ընդունուեցու Օքսէոի ժողովրդէն և
բոլոր զաղպահցոց վերայ մեծ աղջեցութիւն ըրաւ :
Փառական առաջարկը կազմակերպութիւն ըստ

“Կայսրը երբոր արքայաժողովոյ մը (քօնկրէ) առաջարկութիւնը ըրաւ ՚ի կարգադրութիւն եւրոպական ծանր խնդրոց յայտնապէս իմացուց թէ 1815ին դաշնագրութիւնները արգէն ջնջուած կըհամարի ։ Քանազի անոնք մէջ վտանգ մի են լրուապայի համար ։ Այստի Օքսէսի մէջ ըրած Խաբուկոն կայսեր առենախօսութիւնը քաջալերութիւն մի չէ Բրուսիոյ պաշտօնէից խորհրդոյն նախազահ մօսիւ Պիկզմարքին իտառասիրութեանը , որ կուզէ փոխել նոյն դաշնագրութիւնները յօգուտ Բրուսիոյտէրութեան Գաղղիան չկրնար իւր պատասխանատուութիւնը վտանգի մէջ ձգել այնպիսի մասնական դործառնութեանց համար , որ կրնան ընդհանուր զօրութեանց հաւատարակշութիւնը շփոթել ։ Գաղղիոյ ասարկութիւնը ճրուսիոյ ։ Ըստարիոյ կամ Խալիոյ յայտնած փառակրութեանը վերայ հիմուած չէ , և իւր առաջարկութեան նպատակը՝ 1815ին գայնառութեանս մեռանոռութիւնն է .

19. *Therapeuticus* (Therapeuticus) *Therapeuticus*

Մարկոս Աւրելիոս կայսեր յանդիմանութիւնն որ ի Փաստինա կնոջն ու Լուկիլա աղջկանը տուաւ : (1)

Աղջկանդ կերպին չեմ հաւաիր, ո՞վ Փաւստէմա, ո
ոչ քու կերպին՝ որ իր մայրը պիտոր ըլլաս : Աղջկէ մ
աղջկ ըլլալու համար՝ պէտք է մօրը հնագանդ ըլլաց
մայր մըն ալ աղջկ մայր ըլլալու համար՝ պէտք է աղջ
կթէ իր աղջկէը : Հարկ չկոյ որ հայրը խրատէ իր աղ
ջկէը, երբոր մայրը տոտոքինի ըլլաց ու աղջիկը համեստ
ինչպէս մեծ ամօթէ է հօր մը՝ որ կինը իր առջին պատու
մանչ զաւակը, ասանկ ալ մեծ նախատինք է մօր մը՝ որ
հայրը իր առջին պատուէ աղջկէ զաւակը : Հողացու
օրէնքն էր որ հայր մը ամեննեին չըր նայեր իր աղջիկ
զաւակըները կրթելու, և ոչ մայր մը իր մանչ զաւակըները
կրթելու, անանկ հաստատուն էր աս օրէնքն՝ որ բոլոր
ընտանիքը մէկտեղ բնակելով՝ կարծես որ հայրը աղջիկ
զաւակ չըւնէր, մայրն ալ մանչ զաւակ չըւնէր : Ո՞վ
Հառվմ, չեմ ողբար փրադ որ պալատաներդ աւրուեր են
պարիսադ փէր է, որ անտառներդ այրեր են, բնակիչն
ներդ քիշցեր են . ասոնց վրաց չեմ լոր . վասնղի ատենեն

(1)Այս յօդուածը՝ զոր Բազմավեաբն առնելով կը հրատարակեմք, եւ որ ասկէց զբերէ 1700 տարի առաջ Մրուած յանդիմանական խրատներ են, զարմանալի կերպիս կը յարմարին ժամանակիս վարուց երարուցը, անոր համար մեր ընթերցօղաց ուշադրութիւնը կը նրանք այս յանդիմանուրեանը վերայ :

ինչպէս որ կրթերէ՝ առանկ ալ կըտանի առ բաները :

Այլ կողքամ՝ ու նորէն կողքամ՝ վրանք՝ տեսնելով զգիկ քու հարցդ առաքինութենէն ու անոնց կրթութենէն զորկ։ Կորաւ լինցաւ մեր հայրենիքը՝ երբոր մանչ ու աղջկկ զաւկըներուն կրթութիւնը պահուեցաւ, մանչերը պահանձն առնենիւնեաւ ամսէնեածաւ մենաւ մերէ ուղիւն

լրբացան : աղջիկները ամօթխածութիւնը մէկդի զրին, ու մայրերը անսպարկեցու եղան : Վա՛հ վո՞հ, ատենօք հայր մը քսան մմնչ զաւակ, ու մայր մը նոյնչափ աղջիկ դաւակ կրթելու հերիք էր . իսկ հման քսան հայր մէկ մմնչ զաւակ մը . ու քսան մայր մէկ աղջիկ զաւակ մը կրթելու շեն համարձակիլու : Ասիկա քեզի համար աշկոսներ, ով Փաւատինս, որ մայր ըլլալդ մոռցեր ես՝ ու չվայլած համարձակութիւնը կուտաս աղջիկանդ . դուն ալ, ո՞վ Լուչիլլա, աղջիկ զաւակ ըլլալդ մոռցեր ու չվայլած համարձակութիւններ կընես : Ատուածներուն տուած մեծ պարգևը ան էր հասնայեցի խոմթուններուն որ ամօթխած էին ու տնչն ելլել չին սիրեր : Երբոր կնիկները ատուածներէն վախնալը ու մարդկանցմէ ամսնչելը մէկդի զնեն, կամ իրենք այխարհքիս ետքը կըրեթեն, կամ աշխարհք իրենցը . աշխարհքիս այնչափ հարկաւոր է կնիկներուն տունը կենալը ու համեստ ըլլալը, որչափ զօրավարներուն դուրս եղիկը .

ասոնք գորս ելլելով կըստահն աշխատիք , անոնք
տունը կենալով : Ետնա հրաբուխ լուը այնչափ շվեսա-
սեր Արկիլիացւոց , որչափ մէկ անհամեստ կին մը Հռով-
այեցւոց . ո՞րչափ թագաւորութիւններ կործանեցան ,
որչափ թագաւորներ կօրան կնքան մը պատճառաւ .
աս բանիս ճար ընելու համար ո՞րչափ աշխատանք
վզուանք ու զի՞ներ եղած են : Կանանց որիշ ամեն

Որ և է ուրիշ առաջարկութեան փոքրոյ մի համար, որ այս նպատակը չունի, անտարբեր պիտի չմնայ, այլ ուշացիր, արթուն և անվեհեր իր որոշմանց ԱՇ

“Օքսէտի կայսերական ատենախօսութիւնը միջաւ-
մտութիւն մի չէ Գերմանիայ մէ ջ յուղուած զանա-
զան օդակիցը . այլ բարեկամական վերջին հրատէր
մըն է զոր Գաղղթան կընէ 1815ին դաշնագրու-
թեանց ստորագրող տէրութեանց խոհեմութեանը՝
՚ի նպաստ խաղաղութեան ու Եւրոպայի ասլահովու-
թեան . ուստի այժմ պէտք է որ անոնք խորհին և
անսնեն թէ արդեօք ընդհանուր վերանորոգութիւն
մի ընելու հողը պատերազմին սոսկալի գէպքերուն
թող տալը օդակար է , թէ արքայաժողովոյ մը
միջոցաւ բարեկամաբար ե . համաձայնութեամբ լըն-
ցընելը , ինչպէս որ Գաղղթան կըփափաքէր”:

Իտալական կառավարութիւնը 250 միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մի ըրաւ Իտալիոյ ազդային Դրամանոցէն և հրաման հանեց որ անոր գրամաթուղթերը՝ յետ այսորիկ տերութեանը պիտի համարուին. և անոնց անուանական արժեքովը պէտք է որ տնօնին Իտալիոյ բոլոր թաղաւորութեան երկիրները.

“Այսանապէս Աւստրիոյ աէրութիւնը 150 միլիոն
ֆիորինի փոխառութիւն մի ըրաւ իւր ազգային Դրա-
մանոցէն . որուն 1 և 5 ֆիորինի ամեն դրամա,
թուղթերը ինքը առաւ + Յիշեալ Դրամանոցին բա-
լոր դրամաթուղթերը , որոնք յետ այսորիկ աէրու-
թեանը պիտի համարուին , իրենց անուանական
արժեքովը պիտի առնուին և պիտի արուին ըստ կայ-
սրական հրամանաց :

Գեղմանական լրագիրներէն կըտեղեկանալք . թէ
ի դիպուածի հրատարակութէ պատերազմի , Աւտո-
րիյ զօրաբանակը 570,000 հոգիի կրնայ հասնիլ .
իսկ Բրուսոյ զօրաբանակը 557,000 հոգիի : Պաւ-
արիան՝ հարիլ պաշանջելու ժամանակը՝ 90,000
զինուոր կրնայ զումարել . բայց այժմ իւր զօրաբա-
նակին թիւը 60,000ի չափ է : Հանովէրի և Սաք-
սօնիայի տէրութիւնները՝ իւրաքանչիւրը 25,000 զին-
ուոր կրնայ հանել : Վուրթէնալէրիի զօրաբանակը
28,000 հոգիի կըհասնի և Պատի գքսութիւնը 10,
000 հոգիի չափ զօրը ունի : Հէս Տարմշթատի մեծ
գքսութիւնը և Հէս Քասէլի իշխանութիւնը դրեթէ
24,000 զինուոր ունին : Վերջապէս բոլոր դերմա-
նիան 1 միլիոն 336,000 զինուոր կրնայ ունենալ :

— Պարիզի մէջ Վոլտովալաքիայի դործոց կարգաւորութեանը համար կազմուած գեսապնաժողովու ու բոշեց թէ յիշեալ երկրին իշխանը պէտք է որ երկրացիներէն մէկը ընտրուի . և Պուքրէշի մէջ զըսնուօղ հիւպատուաց լուր տրուեցաւ որ այս որոշումը յայտնեն Վոլտովալաքիայի կառավարութեանը :

Տերուկուտին խորհրդականներուն աղջկիները չկրնան.
ո՞վ ըրաւ որ հարստոթիւն ունեցողը կարենայ հարս
ըլլալ, ու առաքինոթիւն ունեցողը չկորենայ : Անհ-
ծած դար որ աղջկիկ զաւոմկ մը ամեն առաքինոթիւն-
ներով զարդարուած՝ ստակ չունենալուն համար չկոր-
նար հարս ըլլալ: Կամիլլս Գաղղրիացոց յաղթելին որ
պարձմա՞ն մէկ գտաւակ մը ունէր, որ թէ հօրեւ և թէ իր
արդինքովը անանկ անուանին էր՝ որ թագաւորները
զինորը որդեգիր կուղէին ընել, ու ծերակուտին խոր-
հրդականները զինորը իրենց փեսայացընել: Խնորը երե-
սուն տարուան էր, հոյրը վամֆուտն, աղքականները ու
թագաւորները կըյորդորէին որ երկուքն ալ կարգուին,
հարս առնեն. բայց կամիլլս ոչ ինորը ողեց կարգուիլ.
և ոչ իր որդին կարգել: Խակ երբոր ստիպեցին զինորը
ըսելով՝ թէ ինչո՞ւ չես հոգար որ զաւակի տուն տեղ
ունենայ, դուն ալ ծերութեանդ ատեն հանգստոթիւն
ունենաս, ըստու. ԽՄ չկարգուելուս ու զաւակս ալ չը-
կարգելուս պատճառը աս է, որ ոմանք իրենց աղջկիը
հարուաս օժիտ ունենալուն համար առաջարկեցին, ո-
մանք աղջուականութիւն ունենալուն համար, ոմանք
ալ նորահասուկ ու աղուոր ըլլալուն համար, մէկը չեղաւ
որ իր աղջկիք առաքինի ըլլալուն համար առաջարկէ:
Կամիլլս արժանի էր փառաւոր յաղթամակին՝ որ իր
յաղթութեանը համար ունեցաւ, բայց մշտնջենաւոր յի-
շատաւիկ արժանի եղաւ իր աս բասծ խօսքով:

Աս խօսքերուս պատճառը քեզ զգուշացնելու համար է, ո՞վ Փաւստինա . դուն կուզես աղջիկդ թատրոնները տանիլ, Կապիտոլինը կելլես զինուորականաց մէջ, կըթողուս որ կատակերգուները զինքը տեսնան .

Այսու ամենայնիւ պուրբքէլն կըծանուցանեն ,
թէ աղդային երեսփիսանաց շնորհրդարանը ամսոյս
1ին , միաբան հաւանութեամբ , Պուլմանիայի իշխան
ընտրեք է զկարուղու Հունցոլերէն իշխանը , որ
Քրուսիոյ թագաւորական գերքաստանին ազգական է :

— Լրագրաց մէջ կըկարգամք թէ միստր Տիգոստի
անուն ամերիկացի վաճառական մի , որ քանի մի
տարի Անդղիա մասլով յաջողերէ ամենամեծ հարս
տութիւն մի ձեռք բերելու , այժմ 250.000 լիոն
սթէրլին , այսինքն 27 միլիոն 500,000 շլուրուշ կը
նուիրէ ՚ի նպաստ Լոնտոնի աղքատ զործաւորաց
Արդէն Անդղիոյ երեելի անձինքներէ բազկացեալ
յանձնաժողով մի կազմուերէ , որ յիշեալ զումա-
րով փոքրիկ ու զեղեցիկ տները շինել պիտի տայ և
աժան զիներով վարձու պիտի տայ զանոնք այնպիսի
չքաւորաց , որոնք իրենց վարքովը և բարքովը ար-
ժանի եղած են այսպիսի շնորհաց :

Այեծին Բրիտանիոյ օդոստավառ թաղուհին արժան համարեցաւ շնորհակալութեան ինքնաղի իր նախականին , զ ովելով անոր վեհաճական առատաձեռն ողորմանինը և խոստանալով իւր կենդանագիրը յատկապէս շինելու և նուիրել անոր ՚ի նըշան թադառարական իւր բարձր գոհունակութեանը :

— Վեծին Բրիտանիոյ 1865—1866 պաշտօնական ամիսն եկամուտը 67 միլիոն 812,292 լիոն սմէրլինի հասած է և եկամտից տեսուչ միստր Ալէտոթընին հաշիւ ըրած զումարներէն աւելի եղաւ , թէև կառավարութիւնը մաքսի իրաւունքները , անուղղակի հարկերը և եկամտից վերայ հարկերը արդէն շատ նուազեցած էր : Վերջապէս զանձային վիճակը ան առտիճան յաջողութեան մէջ է , որ միստր Ալէտոթըն մինչև Հունիսի վերջը պիտի կրնայ 600,000 լիոն սմէրլին սահմանել ՚ի հաշիւ հատուցման ազդային պարտուց :

Առեւտրական շարժման արդիւնքը ևս յաջող և նշանակութեան արժանի է . վասնվի ներկայ տարւոյս Յունուար ամսոյն մէջ Անդղեայէն դուրս ելած վաճառաց գումարը 14 միլիոն 354.748 լիոա սթէրլինի հասած է , և փետրուար ամսոյն մէջ 15 միլիոն 116.063 լիոայի ըստ է որ հարուբին 33 տելցած է 1865 Յունուարի մէջ դուրս ելած ապրանաց արժեքէն , և հարուբին 24 աւելցած է 1865 փետրուարի մէջ դուրս ելածէն :

“Յայտնի է որ շատ ժամանակէ ՚ի վեր Յունաց
ազգին և օսմանեան հպատակ բռլոր քրիստոնեայ

Հասարակութեանց կործքերը՝ արտաքին
գործոց պաշտօնէին մասնաւոր միջցաւը կըտեսնուին
՚ի կ. Պօլիս, զօրութեամբ արտօնութեանց զորս
Առւլժան ԱՅէՀէմմէտ էշրկորդ և իւր յաջորդները
շնորհած են քրիստոնէից : Հասարակութեանց դը-
լուխները կըյսւղարկեն օսմանեան (արտաքին գոր-
ծոց) պաշտօնէին խնդրագիրեր (Ծագրիր) ընդհանուր
օգտից վերաբերեալ ամեն խնդրոց վրայօք, նմանա-
պէս ամեն կրօնական խնդրոց վրայօք, ինչպէս նաև
մասնաւոր վէճերու վրայօք, որոնք Պատրիարքաց
յանձնուած են նահանգաց կրօնական իշխանութիւն-
ներէ : Երտաքին զործոց տեսուչը այս խնդրագիրե-
րը աչքէ անցնելով և հարկաւոր եղած բացարու-
թիւնը անոնց լուսանցը նշանակելով, կըյսւղարկէ-
՚ի զանազան պաշտօնարանները որոցմէ կախում ու-
նին նոյն զործքերը :

“Իրաց այս արտաքոյ կարգի վեճակը կրնար հին
ժամանակները արդար դատաստանի ապահովութիւնը
ներ տալ քրիստոնէից . ինչու որ ըստ կամի դատաս-
տանը՝ կը տիրեր յայնժամկառավարութեան որոշմանց
մէջ : . . . Ամելայն այսօրուան օրս որ մնուքաստա-
նի ամեն կողմը նաշանդ ական խորհուրդներ և վա-
ճառականութեան ատեաններ հաստատուած են որպէս
մէջ քրիստոնեայ անդամներ կան , այսօրուան օրս
որ կ . Պօլսոյ ամեն ատեաններու անդամոց մէջ ,
բաց ՚ի ՈՒրբիւլմանաց դատաստանական իշխանու-
թենէ , քրիստոնեաններ ՚իրդանուուին , այսօրուան օրս
վերջապէս , որ արդարութեան բարձրագոյն ատեանը
հոգ կը տանի վերաքննելու այն ամեն վճիռները .
որոց գէմ զանգատ կը լսայ թէ ըստ կամի կամ կու-
սակցութեան ոգուով տրուած են , ինարձրագոյն Դու-
ում մտածեց թէ առանց որ և անպատճ հութեան
մանաւանդ թէ օգտակար կերպի լրինայ քրիստոնէից
մտանաւոր զործոց քննութիւնը և դատաստանը յանձ-
նել այն պաշտօնարանաց , որոց կը վերաբերին :

“Երժան կը համարիմք նշանակել այս տեղ թէ
միայն քաղաքական դործքերն են որ յայսհետե-
պիտի ակնութին իրենց վերաբերեալ սպաշտօնարան-
ներէն , այնինչ կրօնական կերպարանք մի ունեցող-
ամեն դործքերը պիտի շարունակութին արտաքին գոր-
ծոց պաշտօնատան միջոցաւ տեսնուելու ըստ հին
սովորութեան , և դիաել արժան է թէ մնուքաս-
տանի մէջ ամուսնութեան , ծննդեան և մահուան
արձանագրութիւնները՝ կրօնական կը համարուին :

“Հարկ կը համարիմք նաև նշանակել այս տեղ թէ
յիշեալ կարգադրութիւնը ամենե ին վեաս մի չտար,
դաշնադրութեանց (քարիթիւլասիօն), որ օտար տէ-
րութեց հպատակ քրիստոնէից համար է կամ անոնց
համար որ թէպէտ օսմանեան հպատակ են բայց դես-
պանատան մը պաշտպանութեան ներքե կըդ տնուին :

Ճառները վերցար : Տուն մը հաստատուն կենալու համար՝ շատ սիւներ տակը կըդրաւին . անոնց մէկն ալ վերցնելու որ ըլլաս , տունը կըդրածանի : Այն ըսածդանանկ տկար է որ հազար զգուշութեան կարօտ է , ու պղտի պատճառով մը կ'յնայ : Քանին քանիներ գէշ ձափայ գնացին . չէ թէ կուզեխն երթալ , այլ վասնդի լրենի զիրենք գէշ ձափայ երթալու վասնդը դրին , ուսկից չկրցան ետ կենալ : Խմձ եռքս է պատերազմի երթալը , բայց յայթելը իմ ձեռքս չէ :

Վերջին խրատ մը տամ քեզի , ով Փառատինա . թէ
որ կուզես ամեն հոգէ խալըսիլ ու աղջիկդ ալ ամեն
վտանգէ խալըսել , սորվեցու իրեն տունը կենալ ու
գործքի հետ ըլլալ . վասնզի ձեռքը օգտակար գործքի որ
կըդրանվի , միտրը պարտալ մոտածմունկներու շերթար :
Մարդուս պատիկուց զործած ամեն մէկ անհամեստու-
թիւնը՝ կեսանքին մէյմէկ սիւնը կըփերցընէ . իսկ զատար-
կակիցութիւնը թշնամի մըն է . որ ամեն մոլութիւննե-
րու ու ախտերու գոները կըբանայ : Կուզե՞ս գիտանալ
որ ինչո՞ւ Հոռոմայ օրիորդները գեռ պատիկուց սիրահաւ-
րութեան կըսկսին . խեղճ ողորմեկիներուն ծնողացը
անհոգաւթենէն , որ զիրենք օգտակար գործքերու հետ
զրադեցնելու տեղ՝ պէտք չեղած զրօսանքներու ատեն-
նին սպարապ անցընել կուտան . ուստի անկարգ մոտած-
մունքներով ու աշուլնուն համորձակութիւն տալով՝
խեղերինին կըկորսնցընեն ու կոտրերնին կապականենու
Ուրեմն ասով խօսքս լինցընեմ , որ աս ախտէս խա-
լըսելու համար՝ աղջիկդ գործքի զրադեցնելըն զօրաւոր
գեղ չկայ :

“Օսմանեան կառավարութեան նպատակը ոչ միշտ այն վաղեմի արտօնութեանց մվաս մի պատճառել չէ՝ այլ բարենախանձ փութով կուղէ ամբողջապէս հաստատուն պաշտել զանոնք, ինչպէս կըտեսնուի բարձրապատիւ Ամիլի փաշային նամակէն, յորում յայտնապէս կըծանուցանէ թէ մասնաւորաց վէճեւ րու և գատերու զործքերն են միայն որ յետ այսու ըիկ իւր պաշտօնատան միջոցաւ պիտի չտեսնուին, իսկ պատրիարքարանի, եկեղեցեաց, վանքերու և առ հասարակ կրօնաւորաց վերաբերեալ ամեն զործքերը իւր պաշտօնատունը պիտի տեսնուին միշտ ըստ զօրութեան վաղեմի արտօնութեանց որ շնարհեալեն”:

ԱՐԵՎԻՏՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏԵՂ ԵԿԱՄՈՒԹՅՈՒՆ

Անդզիս մէջ վաճառականները կըսկսին ապահով վութիւն ստանալ , ի մասին քանակութեան բարպահին , որսւն համար չափազանց կերպին շատ կայ , կըսուէք , Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց հարաւային վիճակները : Բայց վերջապէս կըտեսնուի թէ յիշեալ երկրին մէջ զանուած պտտրաստ բամապակը ջրաւուլ լընդնալու վերայէ : Այսու ամենայշնիւ զիները օրըստօրէ կիշնան Լիվրուլի ե Մարտիլայի մէջ , թէ շատ քիչ բարպակ կուղայ : Այս բանին պահանջող պատերազմնին երկիրդն է , որ յիշեալ երկու վաճառանոցները վհասութեան մէջ ձըս զած է . որ չգիտցուիր թէ երբ պիտի վերջանաց :

Կտաւներու առուտուրը , թէ և սպառման հարկաւ տորութիւնները խիստ մեծ են , սակայն բամպակին զնոց տկար և թոյլ վիճակին ազդեցութեամբը անշարժ և թմբած կը մնայ : Ըստ քիչ մանած կը ծախսուի գուրսի համար . որոց զիները անկանոն են . մի և նոյն վիճակի մէջ կը դտնուին նաև կտաւները . որպես ժամանակ առ ժամանակ միայն քանի մը 100 թօփ պատրաստ ապրանք կը անուին . որպէս հետեւ տարազագործները տակաւին զբաղեալ են ապսպրուած կտաւները զորքելու : Ոյ իստ ամեն տեսակ բամպակ կեզն առուտուրն ալ շատ ծանր կերպիւ կը քալէ և փոքրիկ զիջումներով 'ի նպաստ ծախու առնօղներուն : Դրամը հազուադիւտ է Անգղիայ վաճառանոցները և Լոնտոնի պանքան հարիւրին 10ի հաներ է զբամազեղչին զինը :

СОВЕТЫ

Հայուննի է որ անցեալ տարի կ. Պօլսոյ հայերէ
լրացրի մը մէջ անչիմն ամբաստանութիւներ հրա
տարակուեցան ընդպէմ սուրբ Ազգածնի արժանա

Պարագայի Համախւ անուն կոստանդնուպօլիսոց
տաճկաբարբառ օրթգրի (1865, 264 համար) Եղմի-
ածնայ միաբանից դեմ զրուած ամբաստանութեանց
պատասխանի : (1)

Հանգուցեալ ամենայն Հայոց Մատթէսա կաթուղի-
կոսի վերջին կհնաց ու մահուան հանգամանքը երբոր
Եջմիածնայ միաբանութիւնը կաթուղիկոսական ան-
ուանը պատիւ չէր համարել հրապարակել 'ի լուր հռատ-
ար ազգայնոց, այս կամուռը լուսթիւնը կաթուղիկոսի
մօտ ժամանակաւոր գտնուող ինքնակոչ մուրացիսն ան-
ձինք այսօր արատաւորութիւն կըդնեն Եջմիածնայ Սի-
նողի և նորա անդամոց վրայ. և արատաւորելով գլխա-
բանութիւնը անստեղի գրաբարութիւններավ՝ իրենց տի-
րանենգութիւնը նորանու կըջանան պատրուակել:

Մեծ նախատինք և անուանաբեկութիւն էր ազգիս
ընդհանրական աթոռոյ միարանութեանը այն ժամը ժամը
ըրպարտութիւններն ու Աստուածընդդէմ յանցանքնե-
ռը, եթէ իրօք այնպէս լինէին . զրոնք տիրաննենդ մու-
տայկան մի կըզնէ միարանութեան վրայ . մտնաւանդ ի
մեծ դայթակղութիւն հեռաւոր ապգայնոց, որոնք իսկա-
ռան եղելութեանցն անտեղեալ են . բայց և այնպէս ու-
ստի ներք ըստ ամենայնի որ կաթուղիկոսի մահուան ցա-
ալի ճշմարտութիւնները նոյն իսկ կաթուղիկոսի չուրջը
ուղրամշ, կաթուղիկոսի կեանքն ու դոյքը տղրկի պէս
ծող մուրացկանը և միմիայն որովոյն յադեցնող թա-
փառական և ինքնակոչ ծառայք՝ յայտնելու մեջ առիթ
տան՝ ազգայնոց գայթակղութիւնը փարատելու, որոնք
օսսած են Էջմիածնոց միարանից մարդասէր, օտարա-

(1)Այս յօդուածը սուրբ Եջմիածնեն յուղարկեցաւ
Եզ ՚ի հրատարակութիւն :

պատիւ Սրբանութեան : Սօսերը յիշեալ սուրբ
Էմոռոյն կողմանէ՝ ՚ի պատասխանի նոյն անիրաւ
ամբաւանութեանց, յօդուած մի ընկալաք ՚ի հրաւ-
տարակութիւն, զօր մեր ընթերցօղները լրագրոյս
Բանասիրականին մէջ չետղչետէ պիտի տեսնեն, և
մրուն վերայ բարեմիտ և Ճշմարտասէր հասարակու-
թեան ուշադրութիւնը կըհրաւիրեմք :

Ընցեալ ամսոյ 24ին կիրակի առաւօտուն կոստանդնուպօլսոյ ամենատպատիւ սրբազն Պատրիարք Հայոք հանդիսաւոր սուրբ պատարագ մատոյց Բերայի եկեղեցին՝ Որուսաց օգոստափառ Ըղէքսանդր կայսեր կենաց դէմ եղած դաւաճանութեան ՚ի դերեւ Ելելուն առթիւ : Ըստ զոհաբանական պաշտօնին ներկայ դանուեցան յիշեալ մայրաքաղաքին Որուսաց գեսպան վսեմափայլ խնաթիէֆ զօրապետը հանդերձ իւր ընտանեօք, դեսպանատան բոլոր պաշտօնատարները, Որուսաց հպատակ Հայերը և խուսաքաղնութիւն համազգի և օտարազգի անձանց :

Հայ կ առաջ գույք առաջ պատրաստ կ կազմուի կ առ կ լսոյ ի բաւ
սիոյ հպատակ Հայ վաշճառականները խնդրած էին.
ուստի մեր սրբազն Պատրիարքն աւ այս խնդրը
Բարձրաց ոյն Դիրան իմացնելով, օսմաննեան բարե-
խնամ կառավարութիւնը իւր հաւանսութիւնը տուաւ.
Եորին Արբազնութիւնը ուուրբ անմահ պատարա-
դին վերջը համառօտ ատենաբանութեամբ մի համի՝
ջերմեռանդ բարեմաղթութիւններ ըրաւ առ Կստուած
վասն երջանկութեան մեծազօր և առատազութ Վակ-
տիւլ-Էզիկ օգոստափառ Առւթանին և յետոյ գու-
հութիւն մատոյց առ Վերին Կախախնամութիւնն
վասն ազատութեան կենաց ի բաւ այս վեհափառ Ա-
ղեքսանդր կայսեր և վասն բարօղութեան բոլոր
անդամոց կայսերամիան գերդաստանին :

Ժամերգութեան աւարտմանէն ետքը վսեմափայլ
Խուսաց գեսպանը՝ ընկերութեամբ քանի մը գլխա-
ւոր պաշտօնատարաց բարեհաջեցաւ Յաղական խոր-
Հրդոյն սրահը քիչ մը հանդիսաւ առնուլու ուր սըր-
բազան Պատրիարքին հետ քառորդի մը չափ սիրալիք
տեսութիւն ընելէ ետև իւր կատարեալ գոհունա-

կութիւնը յայտնելով՝ մեկնեցաւ :
Վահափայլ Խնաթիէֆ զօրապետը Յօրէն ետե
յատիապէն այցելութեան դնայ ամենապատիւ տէր
Պօլսու սրբազն Պատրիաքին, պաշտօնական կեր-
պիւ իւր շնորհակալութիւնը յայտնելու համար վասն
սուրբ աստվածածին ու մասունք ։

սուրբ պատարագին որ մատուցաւ 'ի 24 Ապրիլի :

Ի տեղեկութիւն մեր ընթերցօղայ կըծանուցա-
նեմք, թէ Կ. Պօլսոյ Յունաց ամենավայտիւ Պատ-
րիաքն ևս հանդիսաւոր պատարագ ե ոռչուանիւն-

սեր և հիւրամեծար բնաւորութիւնը ; թէ՛ հոգևորականք
թէ՛ աշխարհականիք , և վեցն քրիստոնէարար կըխռասու
լանին :

Եթիածինը ընդհանուր Հայոց ազգային տունը լինեց, յամէն տեղէ ուր որ Հայ ազգ կայ. իր պաշտպառութեանը և ձեռնոտութեանը ապահով աստանեց, աղքա՞տն ու տնանկը անտուն և անտե՛ղ շընող տարածեանը, ու փորձանաւութը ընդհանրապէս մարդացին վիճակի ամեն դասէն եկաւոր հայոց գորեկէ միշտ խնամել, և իր գորոթիւնը ձգտածին չափ օգնել է ոցա և զժրազգութենէ ազմատել, կամ նոցա ակնկառթեանցը հասուցել: Օրինակները զանց կառնունք մի մի նշանակել:

Հմայածինը իւր այս ամեն խնամոց և ձեռնկալու Նետնց հետ առ իւր ազգայինս պարտաւորութիւն էլ մի իրրեւ իւր իրաւունք . լատորում ազդի հոգեւոր առնական տեղի , այն է հարցնել խմանալ , թէ այն օտաւականը անցագիր ունի՞ իւր տէրութենէն՝ Ուստաց ահմանը մտնել և մինչև Աշխամածին հասնել , թէ այն սարականը ծածուկ է անցել սահմանագվաէն , եթէ իթտ տեղական կառավարութեան թողլտութեամբը . Ի՞սպ կուրանայ թէ այսպիսի իրաւունք և պարտաւորութիւն ամեն ազգաց մէջ էլ , մեր ազգի տեղական լիսանութիւնը չունի : Կոյն իսկ Տաճկաստոնի մայրաւալաքին մէջ այս պարտաւորութիւն և իրաւունքը կը-ահէ նաև ազգին պատրիարքական իշխանութիւնը որք ինչ տարբերութեամբ :

Պէմիկծեան կոստանդնուպօլսեցի պարոն Մարգար
յաղագին անծանօթ օտարակիան իրեւ ուխտաւոր եկաւ
սթռոս և քանի մի շաբաթ խնամք տարաւ նորա լը-
ածին՝ ի հիւրանոցի . ո՞ զիտէ թէ աստանդական , ո՞

պաշտօն մատուցած է միենոյն առթիւ, և այս պատ-
ճառաւ Խորսաց վսեմափայլ դեսպան՝ Յունաց
Պատրիաբիթին ալ այցելութեան դացած է իւր չնոր-
հակալութիւնը յայտնելու համար :

Յայտնի է որ Կ. Պօլսոյ ազգային երեսփոխանական ժամանակաշրջանը անցեալները յանձնաժողովը մի կազմություն ուղարկեալ նոր կաթուղիկոսի ընտրութեան կերպին վրայօք տեղեկադիր մի պատրաստէ : Կըլսեմք այս թէ յիշեալ յանձնաժողովը իր աշխատանքի ընտրութեալ նոր է ազգային երեսփոխանաց :

Կոստանդնուպօլիսոյ սուրբ Փրկչի պատահին հիւանդանոցին նորոգութեանը համար շնորհուած դրամական կամաւոր նուէրներուն ցուցակը տեսանք . որոց գումարը՝ 223,591 զուրուշի կըհասնիլ։ Այս նուիրատու ազգասէրները գրեթէ ամենքն աշ ազգին երևելիներէն են . ուստի կըսեմք կեցցեն ազգային երևելիները՝ 'ի նպաստ և 'ի պատիւ ազգին . Այս կայն զիտեմք թէ մեր այս բարեմաղթութիւնը կ . Պիօլուսոյ 1—2 Հայ լրագրաց հաճելի պիտի ըսլլայ . որոնք՝ չեմք զիտեր ինչ պատճառաւ , չեն կընար հանդարս սրաթիւ լսել երևելի կամ հարուստ բառը երբոր մեր ազգայնոց կընծայեմք :

Ուրախ սրտիւ կըլսեմք թէ սուրբ Խրուսաղէմի
վանուց Ժառանկաւորաց դպրոցը օրըստօրէ կըզար-
դանայ և աշակերտաց թիւք աւելնալու վերայ է :

Հայոց աշխարհը այս դպրոցին համար, կըսէ ԱՌՈՒ
ամսագիրը, հինգ աշակերտացու պատանիք ևս հա-
սան՝ ի սուրբ Աթոռու . մին Աւրքայէն Գէորգ անուն,
երկրորդը Օքիոնիոյ վլխակի Կաղղլի Քիւղաքա-
ղաքէն՝ Օհան անուն . երրորդը Պրուսայէն՝ Գրի-
գորիս Յովհաննէսեան, չորրորդը Լադաքիայէն՝
Արմօն մահտեսի Վատուածառուրեան որ իւր հօրը
հետ եկած է, և հինգ երրորդը Տիգրանակերտէն՝ Տ-
Վտեփաննեան Կարապետ անուն : Վասնց մէջ երեքը
համեմատ գտնուելով պայմանաց, և բժշկին վկայու-
թեամբն ալ մարմնոյ առողջութեան մասին անարատ
ըլլալով, ընդունուեցան յաշակերտութիւն . Իսկ
միւս երկուքին մէկը՝ պրուսացին ինքնին հրաժարե-
լով և պայմանաց տրամադրութեանն ալ ներհակ
ըլլալով՝ ետ Ճամբուեցաւ : Կամանապէս Կաղղլիցին
հակառակ պայմանաց հայերէն խօսիլ զրել ու հա-
սարակ ընթերցում չդիտնալուն, հասակաւ ալ 20ը
անցած ըլլալուն, մանաւանդ թէ աջ աչքին մէջ
բիթ մի ունենալուն ետ խրկուեցաւ :

թիւնէ թափառական կամ տնանկ կամ փորձանաւոր .
ոսյց ըստորում ազգի անդամ , իւր ազգային իրաւունքը
վայելց հիւրաբար սուրբ Խջմածնոց մէջ : Հանգուցեալ
կաթողիկոս իմանալով որ մեր հիւրը ուխտաւոր չէ
այլ աշխարհատեսութեան պատրուակաւ Խջմածին
կողէ յարատեել , իսկոյն արտաքսել ուզեց կարծեցեալ
իւրը ըստ իւր սովորութեան . և ահա այն ժամանակը
բայտնի եղաւ Պետիկանին էւ

Այս միջոցին էր որ պատահաբար սինօդի անդամների էկը կրացանէ Պ. Մարգարին թէ անցագիր ունի ուր տէրութենէն : Ահա այս է եղեր բոլոր բովանդակ պատճառը մեր օտարականի բերնէն այնքան ապակա առթիւն զուրս ժայթքելուն , մի՞ թէ իշխանութեան առողջապես անձն դիցուք թէ դիտմամբ , իսր պարագաներութենը կատարելու ժամանակին , օտարականը խառանաց պիտի բոլոր մարդկացին իրաւունքը ուարի առակ տալ , եկեղեցւոյ իշխանութիւն և եկեղեցական փառուղ զրպարտել , և միաբանութենէն երկար ժամանակ վայելած միրոյն փոխանակ ատելութիւն , և աթուոյ երախտեաց ապերախտութիւն անել անխղճնառակար և անքրիստոնէաբար :

Սինչեռ այսպէս կաթուզիկոսը արտաքսել կուզեր
Պեղիկձևանը իբրև սուտանուն ուխտաւոր և իբրև ան-
անդական, վրայ կը հասնի Սնդրէաս եպիսկոպոսն Յոր-
ախջեանէն . և կաթուզիկոսի փոփոխական կամքը
արձնելով, օտարտականը կտանի կաթուզիկոսարան 'ի
սուր ծառայի, կամ ինչպէս ինքը կը վկայէ . «Ո եհաւ-
անի խոհանոցին վերատեսուչ» թէե սփոռոց կապած-
երակուր եփող խոհարարը ինքն միայն էր կաթուզիկո-
ս հիւանդութեան ասացեալ վերջին օրերումը :

